

УДК 37.07

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-4(327)-1-118-125

Рикун Ксенія Андріївна,

аспірант ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

sneaking.jaguar@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8534-1469>

Мазін Василь Миколайович,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри управління фізичною культурою та спортом Запорізького національного технічного університету, м. Запоріжжя, Україна.

nivis73@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5247-1507>

ДО ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОБОТОЮ З БАТЬКАМИ У ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКОЛАХ

На сьогодні дитячо-юнацькі спортивні школи (ДЮСШ) забезпечують розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, а також створення необхідних умов для їхнього гармонійного виховання та фізичного розвитку.

У силу стрімких змін соціальних парадигм, система ДЮСШ сьогодні стикається з рядом проблем організаційного та нормативного плану та потребує орієнтирів для подальшого розвитку.

Одним з проблемних питань діяльності ДЮСШ є робота з батьками, увага до якої з боку науковців є недостатньою.

Теоретичне підґрунтя для наукового розуміння закономірностей роботи з батьками вихованців ДЮСШ закладено у працях Baumrind, 1967; Буздуган, 2014; Демиденко, 2010; Довженко, 2016; Downward & Hallmann & Pawlowski, 2014; Казакової, 2009; Кравченко, 2012; Ольхової-Марчук, 2009; Harwood & Knight & Berrow, 2017; Цуркан, 2014, у яких розкриті засади парентології – галузі знань з виховання батьків.

У контексті упорядкування взаємовідносин між адміністраціями, тренерами та батьками у позашкільних навчальних закладах спортивного профілю звертають увагу наукові праці, присвячені вивченню педагогічного потенціалу спортивної діяльності з визначенням засад роботи тренерів-викладачів з батьками (Abrams, 2002; Бережна, 2012; Blom & Visek & Harris, 2013; Гасанов, 2013; Gilbert & Hamel, 2011; Elliott 2014; Jowett & Timson-Katchis, 2005; Завальнюк 2015; Keegan & Spray & Harwood & Lavalley, 2010; Knight & Harwood, 2009; Костіхіна, 2013; Кузнецова, 2008; Qurban & Siddique & Wang, 2018; Lisinskiene & Sukys, 2014; Мазін, 2014; Merkel, 2013; Strandbua & Stefansenb & Smetteb &

Sandvika, 2019; Smoll & Cumming & Smith, 2011; Strachen, 2011; Ross & Mallett & Parkes, 2015; Ferreira & Armstrong, 2002; Harwood, 2011; Holden & Forester & Keshock & Pugh, 2015; Strachen, 2011).

Аналіз праць цих авторів засвідчив необхідність, за думкою авторів, ідеальних взаємовідносин між учасниками спортивно-педагогічного процесу, що дадуть змогу сформувати у юних спортсменів уявлення про ідеальні норми соціальної дії та взаємодії шляхом створення моделі організації сумісної роботи з батьками, спрямованої на досягнення виховних завдань спортивної діяльності.

Певні аспекти роботи з батьками також відображаються у посадових інструкціях, планах та програмах виховної роботи, методичних розробках тренерів, звітах керівників ДЮСШ.

Утім, у науковому дискурсі з тематики взаємодії з батьками у системі ДЮСШ спостерігаємо обмаль перевірених практикою висновків, які б пройшли пролонговану експериментальну експертизу та дали б надійні алгоритми виконання запропонованих нами шляхів вирішення проблеми.

Особливим аспектом названої проблеми є виявлення реальних суперечностей між задекларованими завданням ДЮСШ та реальним станом справ, розв'язання яких зробить роботу з батьками вихованців ДЮСШ цілеспрямованою та результативною.

Зважаючи на сказане, нами проведено дослідження, мета якого виявлення суперечностей в управлінні діяльності ДЮСШ, що стосуються участі батьків у навчально-тренувальному процесі.

У процесі дослідження виконувалися такі **завдання**: аналіз наукових джерел з метою визначення суспільних запитів, очікувань суб'єктів навчально-тренувального процесу; їхнє зіставлення з метою формулювання суперечностей.

Як виховний соціальний інститут, дитячо-юнацький спорт має свою ярко виражену специфіку, що пов'язана, перш за все, із ведучою роллю у ньому змагальної та тренувальної діяльності, які мають свої особливості. Вони роблять виховання в ДЮСШ різко відмінним від аналогічного процесу в інших закладах системи позашкільної освіти.

Очевидно, що виховна система ДЮСШ є системою складною. До її складу входить ряд підсистем ієрархічно нижчого рівню, якими виступають окремі навчально-тренувальні групи на чолі із тренером-викладачем.

Зміни виховної системи можуть носити як позитивний (у такому разі будемо говорити про її розвиток), так і негативний (у цьому разі мова йде про деградацію) характер.

Спираючись на положення теорії систем які описує Н. Боритко, відмітимо, що виховна система ДЮСШ представляє собою систему динамічну, що знаходиться у постійній взаємодії з зовнішнім середовищем, а також змінюється під впливом дій її суб'єктів.

При вивченні наукових джерел нами було виявлено, що складності в управлінні батьками у ДЮСШ пов'язані, насамперед, у різному

ставленні суб'єктів навчально-тренувального процесу (тренерів-викладачів, адміністрації ДЮСШ, а також вихованців та їхніх батьків) до його цільових орієнтирів і результатів.

З метою встановлення цих розбіжностей ми провели аналіз наукової літератури, а також педагогічного досвіду ряду ДЮСШ м. Запоріжжя.

Результатом аналізу наукових джерел, спрямованого на виявлення суспільних очікувань щодо результатів діяльності ДЮСШ стало формулювання декількох положень. Зокрема, констатовано, що суспільства очікує:

- задоволення потреби кожної людини у духовному та фізичному здоров'ї з боку держави (Конституція, Закон України про охорону здоров'я (1993));
- сформованість світогляду та цінностей, завдяки чому юні спортсмени стануть достойними людьми;
- укріплення національної ідентичності за рахунок підготовки кращих спортсменів до виступу на міжнародних змаганнях.

Для виявлення особистісних очікувань суб'єктів навчально-тренувального процесу, пов'язаних із організацією навчально-тренувального процесу, було проведено усне опитування тренерів-викладачів (n=10), батьків (n=12), представників адміністрації ДЮСШ (n=4).

Узагальнення даних проведеного емпіричного дослідження дозволило констатувати наступне.

Батьки очікують, забезпечення достойних матеріальних умов для збереження та забезпечення здоров'я юних спортсменів. При цьому частина батьків очікує самореалізацію через посередника-дитину. Інша частина батьків очікує перекладання відповідальності за виховання дітей на соціальні інституції.

Щодо тренерів, то їхні очікування можуть бути зведені до таких положень.

У частині тренерів на перше місце виходить професійна самореалізація на тлі сталості професійних функцій та світоглядних орієнтирів. При цьому у деяких з них така професійна самореалізація має досягатися будь-якою ціною.

Важливе місце серед очікувань тренерів посідає потреба у визнанні з боку соціуму вихованців та батьків, а також адекватній винагороді власної праці для матеріальному забезпеченні своєї життєдіяльності.

Представники адміністрації перш за все очікують від організаційних дій забезпечення відповідності діяльності ДЮСШ нормативам, а також забезпечення стабільності діяльності організації.

Серед недоліків, на які вказують батьки, тренери, представники адміністрації – недостатнє матеріальне забезпечення навчально-тренувального процесу з боку держави.

У той же час, тренери основним недоліком вважають низьку заробітну платню, яка не дозволяє забезпечувати їм задовольняти базові

потреби. Також вони вказують на відсутність розуміння своїх дій з боку батьків та створення ними конфліктних ситуацій.

Батьки та тренери серед недоліків відзначають байдуже відношення адміністрацій та тренерів ДЮСШ до розвитку своїх організацій; нестабільність і плинність контингенту вихованців ДЮСШ.

Виявлення вищеописаних недоліків дозволяє сформулювати наступні суперечності між:

- очікуваннями суспільства щодо необхідних потреб, в яких здійснюється спортивна діяльність та наявними матеріальними умовами навчально-тренувального процесу;
- очікуваннями суспільства до цінностей, світосприйняття вихованців та світоглядними орієнтирами тренерів-викладачів;
- очікуванням з боку батьків щодо самореалізації через посередника-дитину та байдужим відношенням адміністрацій (і, подекуди тренерів) до розвитку потенціалу вихованців;
- потребою у професійній самореалізації тренерів та нестабільністю і плинністю контингенту вихованців ДЮСШ;
- потребами тренерів в адекватній винагороді власної праці та низькою заробітною платнею, яка не дозволяє тренерам задовольняти базові потреби;
- очікуваннями тренерів та батьків щодо результатів навчально-тренувального процесу;
- потребою тренерів-викладачів у визнанні їх роботи з боку батьків і соціуму та плинністю контингенту вихованців ДЮСШ;
- орієнтацією адміністрацій ДЮСШ на забезпечення стабільності діяльності організації та відсутністю розуміння цього з боку тренерів та батьків (з чим пов'язано періодичне створення ними конфліктних ситуацій).

Названі суперечності лежать в основі того, що взаємодія адміністрації, тренерів та батьків, які у сукупності мають створювати єдину тримірну систему, спрямовану на виховання, розвиток здібностей та фізичне удосконалення юних спортсменів, часто має випадковий, а інколи й шкідливий характер.

В останньому випадку заняття спортом не досягають задекларованих у Положенні про ДЮСШ цільових орієнтирів, а також залишають негативні спогади у юних спортсменів.

Подолання такого стану речей можливо у разі підвищення ефективності роботи з батьками, через розроблення і впровадження відповідних методичних рекомендацій для тренерів та адміністрацій ДЮСШ, а також проведення для них просвітницької роботи, спрямованої на розуміння сутності процесу управління роботою з батьками.

Тема подальшого дослідження – аналіз наукових джерел з проблематики управління роботи з батьками у дитячих юнацьких спортивних школах.

Список використаної літератури

1. **Gilbert W.**, Hamel T. Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. *A commentary. International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6, 2011. PP.37-42.
2. **Downward P.**, Hallmann K., Pawlowski T. Assessing Parental Impact on the Sports Participation of Children: A Socio-Economic Analysis of The UK. *European Journal of Sport Science*. Vol. 14, Number 1, 2014. PP.84-90.
3. **Elliott K.** It's Sort of Hard to Draw the Line. Parental Influence in The Junior Australian Football Experience: The Voices of Children, Parents and Coaches. *Dissertation. Faculty of Education, Humanities and Law. Flinders University. School of Education*. March 2014.
4. **Keegan R.**, Spray C., Harwood C., Lavalley D. The Motivational Atmosphere in Youth Sport: Coach, Parent, and Peer Influences on Motivation in Specializing Sport Participants. *Journal of Applied Sport Psychology*. Vol. 22: Number 1, 2010. PP.87 – 105.
5. **Knight C.**, Harwood C. Exploring Parent-Related Coaching Stressors in British Tennis: A Developmental Investigation. *International Journal of Sports Science and Coaching*. Number 4, 2009. PP.545-565.
6. **Lisinkene A.**, Sukys S. The athlete triangle: Coach, Athlete and Parents as an Educational System. *Global Journal of Sociology*, Number 4(2), 2014. PP.46-51.
7. **Ross A.** Mallett C. Parkes J. The Influence of Parent Sport Behaviours on Children's Development: Youth Coach and Administrator Perspectives. *International Journal of Sports Science & Coaching* Volume 10 Number 4, 2015. PP.605-621.
8. **Smoll F.** Cumming S. Smith R. Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. *International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6, 2011. PP.13-26.
9. **Strachen, L.** Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. A Commentary. *International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6, 2011. PP.47-48.
10. **Ferreira M.**, Armstrong K. An Investigation of the Relationship Between Parents' Causal Attributions of Youth Soccer Dropout, Time in Soccer Organisation, Affect Towards Soccer and Soccer Organisation, and Post-Soccer Dropout Behaviour. *Sport Management Review*. Vol. 5(2), November 2002, PP. 149-178.
11. **Harwood C.** Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. A Commentary. *International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6, 2011. PP.61-64.
12. **Holden S.**, Forester B., Keshock C., Pugh S. How to Effectively Manage Coach, Parent, and Player Relationships. *Pugh The Sport Journal*. June 29, 2015. PP.1–13.

References

1. **Gilbert, W.**, Hamel, T. (2011). Enhancing Soach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. A commentary. *International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6. PP. 37-42 [in English].
2. **Downward, P.**, Hallmann K., Pawlowski T. (2014). Assessing Parental Impact on the Sports Participation of Children: A Socio-

Economic Analysis of The UK. *European Journal of Sport Science*. Vol. 14, Number 1. PP. 84-90. [in English].

3. Elliott, K. (2014). Its Sort of Hard to Draw the Line. Parental Influence in The Junior Australian Football Experience: The Voices of Children, Parents and Coaches. Dissertation. Faculty of Education, Humanities and Law. Flinders University. School of Education. March 2014 [in English].

4. Keegan, R., Spray C., Harwood C., Lavallee D. (2010). The Motivational Atmosphere in Youth Sport: Coach, Parent, and Peer Influences on Motivation in Specializing Sport Participants. *Journal of Applied Sport Psychology*. Vol. 22: Number 1. PP. 87-105 [in English].

5. Knight, C., Harwood C. (2009). Exploring Parent-Related Coaching Stressors in British Tennis: A Developmental Investigation. *International Journal of Sports Science and Coaching*. Number 4. PP. 545-565 [in English].

6. Lisinkene, A., Sukys S. (2014) The athlete triangle: Coach, Athlete and Parents as an Educational System. *Global Journal of Sociology*, Number 4(2). PP. 46-51 [in English].

7. Ross, A. Mallett C. Parkes J. (2015). The Influence of Parent Sport Behaviours on Children's Development: Youth Coach and Administrator Perspectives. *International Journal of Sports Science & Coaching*. Volume 10. Number 4. PP. 605-621 [in English].

8. Smoll, F. Cumming S. Smith R. (2011). Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. *International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6. PP. 13-26 [in English].

9. Strachen, L. (2011). Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. A Commentary. *International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6. PP. 47-48 [in English].

10. Ferreira, M., Armstrong K. (2002). An Investigation of the Relationship Between Parents' Causal Attributions of Youth Soccer Dropout, Time in Soccer Organisation, Affect Towards Soccer and Soccer Organisation, and Post-Soccer Dropout Behaviour. *Sport Management Review*. Vol. 5(2). PP. 149-178 [in English].

11. Harwood, C. (2011). Enhancing Coach-Parent Relationships in Youth Sport: Increasing Harmony and Minimizing Hassle. A Commentary. *International Journal of Sport Science and Coaching*. Number 6. PP. 61-64 [in English].

12. Holden, S., Forester B., Keshock C., Pugh S. (2015). How to Effectively Manage Coach, Parent, and Player Relationships. *Pugh The Sport Journal*. June 29. PP. 1-13 [in English].

Рикун К. А., Мазін В. М. До проблеми управління роботою з батьками у дитячо-юнацьких спортивних школах

Обґрунтована актуальність проблеми управління роботою з батьками у дитячо-юнацьких спортивних школах. У силу стрімких змін соціальних парадигм, система дитячих юнацьких спортивних шкіл сьогодні стикається з рядом проблем організаційного та нормативного плану та потребує орієнтирів для подальшого розвитку. Сформульовано проблему управління роботою з батьками у дитячих юнацьких спортивних школах, де її особливим аспектом є виявлення реальних суперечностей між задекларованими завданнями ДЮСШ та реальним

станом справ, розв'язання яких зробить роботу з батьками вихованців цілеспрямованою та результативною. Представлено аналіз наукових джерел, в якому нами було виявлено, що складності в управлінні батьками у ДЮСШ пов'язані у різному ставленні суб'єктів навчально-тренувального процесу до його цільових орієнтирів і результатів. Названі суперечності лежать в основі взаємодії адміністрації, тренерів та батьків, які у сукупності мають створювати єдину тримірну систему, спрямовану на виховання, розвиток здібностей та фізичне удосконалення юних спортсменів, часто має випадковий, а інколи й шкідливий характер. Подолання такого стану речей можливо розробленням і впровадженням відповідних методичних рекомендацій для тренерів та адміністрацій ДЮСШ та проведення для них просвітницької роботи. Перспективним напрямком дослідження вважаємо продовження аналізу літературних джерел в управлінні роботою з батьками в дитячих юнацьких спортивних школах. Це допоможе більш ретельно визначити теоретичні основи методичних рекомендацій щодо процесу взаємодії учасників навчально-тренувальної роботи у ДЮСШ.

Ключові слова: управління, адміністрації, тренер, батьки.

Рыкун К. А., Мазин В. Н. К проблеме управления работой с родителями в детско-юношеских спортивных школах

Обоснована актуальность проблемы управления работой с родителями в детско-юношеских спортивных школах. В силу стремительных изменений социальных парадигм, система детских юношеских спортивных школ сегодня сталкивается с рядом проблем организационного и нормативного плана и требует ориентиров для дальнейшего развития. Сформулирована проблема управления работой с родителями в детских юношеских спортивных школах, где ее особым аспектом является выявление реальных противоречий между декларируемыми задачами ДЮСШ и реальным положением дел, решение которых сделает работу с родителями воспитанников целенаправленной и результативной. Представлен анализ научных источников, в котором нами было выявлено, что сложности в управлении родителями в ДЮСШ связанные в разном отношении субъектов учебно-тренировочного процесса к его целевым ориентирам и результатам. Названные противоречия лежат в основе взаимодействия администрации, тренеров и родителей, которые в совокупности должны создавать единую трехмерную систему, часто носит случайный, а иногда и вредный характер. Преодоление такого положения вещей возможно разработкой и внедрением соответствующих методических рекомендаций для тренеров и администрацией ДЮСШ и проведения для них просветительской работы.

Перспективным направлением исследования считаем продолжение анализа литературных источников в управлении работой с родителями в детских юношеских спортивных школах. Это поможет более тщательно

определить теоретические основы методических рекомендаций относительно процесса взаимодействия участников учебно-тренировочной работы в системе ДЮСШ.

Ключевые слова: управление, администрации, тренер, родители.

Rykun K., Mazin V. Setting Up the Problem of Organizing the Educational Process in the Groups of Initial Training in the Sport Youth School

The urgency of the problem of managing work with parents in Youth Sports Schools is substantiated. Due to the rapid changes in social paradigms, the Sport Youth Schools today faces a number of the problems and requires guidance for further development. The problem of managing work with parents in Youth Sports Schools is formulated. It is particular aspect the identification of real contradictions between the declared tasks of the Youth Sport School and the real state of affairs, the solution of which could make the work with parents of pupils focused and productive.

The analysis of scientific sources is presented, in which we have revealed that the difficulties in managing parents in Youth Sports School are related in different respects to the subjects of the training process to its targets and results. These contradictions underlie the interaction of the administration, coaches and parents, which together must create a single three-dimensional system, often of a random and sometimes harmful nature. Overcoming this state of affairs is possible by developing and implementing appropriate guidelines for trainers and the administration of the Youth Sports School and conducting educational work for them. We regard the continuation of the analysis of literary sources in the management of work with parents in Youth Sports Schools as a promising area of research.

This can help to more thoroughly determine the theoretical foundations of the methodological recommendations regarding the process of interaction of the participants in the training work in the Youth Sports Schools System.

Key words: management, administration, coach, parents.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2019 р.

Прийнято до друку 31.05.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Сушенко А. В.